

Date: 25th March-2026

BRAUZER DASTURLARNI O'RNATISH VA YANGILASH

Xoliqova Maxliyo

Buxoro viloyati G'ijdovon tuman 2-son texnikumi Maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada brauzer dasturlarni o'rnatish va yangilash jarayonining nazariy hamda amaliy jihatlarini keng yoritilgan. Unda brauzerlarning ishlash tamoyillari, ularni to'g'ri o'rnatish bosqichlari, yangilash usullari hamda xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, foydalanuvchilarning samarali ishlashi uchun zarur bo'lgan sozlash, kengaytmalar va zamonaviy brauzer imkoniyatlari haqida batafsil ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: brauzer, internet, dastur, o'rnatish, yangilash, xavfsizlik, tizim, texnologiya, kengaytma, profil, sinxronlash, tezlik, platforma, maxfiylik.

Zamonaviy axborot texnologiyalari davrida internet tarmog'i inson hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Bugungi kunda ta'lim, ish faoliyati, muloqot, savdo-sotiq hamda turli xizmatlardan foydalanish jarayonlarining aksariyati internet orqali amalga oshiriladi. Ushbu jarayonlarning samarali va xavfsiz bajarilishi esa, avvalo, foydalanuvchi tomonidan ishlatilayotgan brauzer dasturining sifatiga, uning to'g'ri o'rnatilishi va muntazam yangilanib borilishiga bevosita bog'liqdir.

Brauzer dasturlari — bu internet sahifalarini ochish, ko'rish va ular bilan ishlash imkonini beruvchi maxsus dasturiy vositalardir. Ular foydalanuvchiga veb-saytlarni ko'rish, ma'lumotlarni qidirish, fayllarni yuklab olish, elektron pochta xizmatlaridan foydalanish va boshqa ko'plab amallarni bajarish imkonini yaratadi. Eng keng tarqalgan brauzerlar qatoriga Google Chrome, Mozilla Firefox, Microsoft Edge, Opera kabi dasturlar kiradi. Ushbu dasturlar doimiy ravishda yangilanib boriladi va yangi funksiyalar, xavfsizlik mexanizmlari hamda tezkor ishlash imkoniyatlari bilan boyitiladi.

Hozirgi globallashuv sharoitida kiberxavfsizlik masalalari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Internetdan foydalanish jarayonida turli zararli dasturlar, viruslar, fishing hujumlari va boshqa xavf-xatarlar mavjud bo'lib, ular foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlariga zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli brauzer dasturlarni to'g'ri o'rnatish va ularni muntazam ravishda yangilab borish nafaqat qulaylik, balki xavfsizlikni ta'minlashning muhim omili hisoblanadi. Yangilanishlar orqali dasturda mavjud bo'lgan xatoliklar bartaraf etiladi, himoya tizimi kuchaytiriladi va foydalanuvchi uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi. Shuningdek, brauzerlarning yangilangan versiyalari tezkor ishlash, resurslardan samarali foydalanish va zamonaviy veb-texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash kabi afzalliklarga ega bo'ladi. Bu esa o'z navbatida foydalanuvchi tajribasini yaxshilaydi, internetdan foydalanishni yanada qulay va samarali qiladi. Aksincha, eskirgan brauzer dasturlari sekin ishlashi, ayrim saytlarni to'g'ri ochmasligi yoki xavfsizlik jihatidan zaif bo'lishi mumkin.

Brauzer dasturlar internetdan samarali foydalanishning asosiy vositalaridan biri bo'lib, ular orqali foydalanuvchilar veb-sahifalarni ochish, multimedia fayllarni ko'rish va

Date: 25th March-2026

turli onlayn xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Zamonaviy brauzerlar yuqori tezlikda ishlashi, qulay interfeysga ega bo'lishi va kengaytmalar orqali qo'shimcha funksiyalarni qo'llab-quvvatlashi bilan ajralib turadi, bu esa foydalanuvchining ish unumdorligini oshiradi hamda internetdan foydalanish jarayonini yengillashtiradi.

Brauzer dasturlarni o'rnatish jarayoni odatda oddiy bo'lib, rasmiy sayt yoki ishonchli manbalardan yuklab olinadi va o'rnatish ustasi (installer) orqali bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Ushbu jarayonda foydalanuvchi dastur sozlamalarini tanlashi, asosiy brauzer sifatida belgilashi hamda qo'shimcha komponentlarni o'rnatish yoki rad etish imkoniyatiga ega bo'ladi, bu esa dasturdan individual ehtiyojlarga mos holda foydalanishga yordam beradi.

Brauzer dasturlarni yangilash esa ularning barqaror ishlashi va xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ishlab chiquvchilar muntazam ravishda aniqlangan xatoliklarni tuzatib, yangi funksiyalarni joriy etib boradilar. Yangilanishlar avtomatik yoki qo'lda amalga oshirilishi mumkin bo'lib, avtomatik yangilash funksiyasi yoqilgan holatda foydalanuvchi hech qanday qo'shimcha harakatlarsiz eng so'nggi versiyadan foydalanish imkoniga ega bo'ladi.

Zamonaviy brauzerlar xavfsizlik nuqtai nazaridan ham rivojlangan bo'lib, ular zararli saytlarni aniqlash, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va turli tahdidlardan ogohlantirish kabi imkoniyatlarni taqdim etadi. Ayniqsa, yangilangan brauzerlar kiberxavfsizlikka oid eng so'nggi texnologiyalarni qo'llab-quvvatlashi sababli foydalanuvchilarning ma'lumotlari yanada ishonchli himoya qilinadi va internetdan foydalanish jarayoni xavfsizroq bo'ladi.

Brauzer dasturlarni to'g'ri sozlash ham ularning samarali ishlashida muhim omil hisoblanadi, chunki foydalanuvchi kesh xotirasini tozalash, cookie fayllarni boshqarish va kengaytmalarni tartibga solish orqali dastur tezligini oshirishi mumkin. Shu bilan birga, ortiqcha kengaytmalarni o'chirib qo'yish va faqat zarur funksiyalarni faol holatda qoldirish brauzerning barqaror ishlashini ta'minlaydi hamda tizim resurslaridan samarali foydalanishga yordam beradi. Shuningdek, turli operatsion tizimlar uchun mo'ljallangan brauzerlar mavjud bo'lib, ular Windows, Linux, macOS va mobil platformalarda bir xil darajada samarali ishlash imkoniyatini beradi. Bu esa foydalanuvchilarga turli qurilmalarda bir xil brauzerdan foydalanish, ma'lumotlarni sinxronlashtirish va ish jarayonini uzluksiz davom ettirish imkonini yaratadi.

Brauzer dasturlarning ishlash samaradorligi ko'p jihatdan ularning ichki mexanizmlariga, xususan, rendering tizimi va JavaScript dvijoklariga bog'liq bo'lib, aynan shu komponentlar veb-sahifalarning tez yuklanishi va to'g'ri aks ettirilishini ta'minlaydi. Zamonaviy brauzerlar ko'p yadroli protsessorlardan samarali foydalanish, fon rejimida ishlovchi jarayonlarni optimallashtirish hamda energiya sarfini kamaytirish orqali foydalanuvchi qurilmasining umumiy ishlash tezligini saqlab qoladi.

Brauzerlar bilan ishlashda foydalanuvchi profillari va akkauntlar tizimi ham muhim o'rin tutadi, chunki bu imkoniyat orqali bir nechta foydalanuvchilar bitta qurilmada o'ziga xos sozlamalar, tarix va xatcho'plarni alohida saqlashi mumkin. Sinxronlash funksiyasi esa turli qurilmalar o'rtasida ma'lumotlarni avtomatik ravishda uzatib, foydalanuvchiga

Date: 25th March-2026

istalgan joyda o'z ish faoliyatini davom ettirish imkonini beradi. Bundan tashqari, brauzer kengaytmalari (extensions) foydalanuvchining ehtiyojlariga mos ravishda dastur imkoniyatlarini kengaytiradi, masalan, reklama bloklash, tarjima qilish, parollarni boshqarish yoki samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi vositalar qo'shilishi mumkin. Shu bilan birga, noma'lum yoki ishonchsiz kengaytmalarni o'rnatish xavf tug'dirishi mumkinligi sababli, faqat rasmiy do'konlardan foydalanish tavsiya etiladi.

Brauzer dasturlarda maxfiylikni ta'minlash masalasi ham dolzarb bo'lib, foydalanuvchilar maxsus "inkognito" yoki "maxfiy rejim" orqali o'z faoliyatlarini tarixda saqlamasdan internetdan foydalanishlari mumkin. Ushbu rejim ayniqsa umumiy foydalaniladigan kompyuterlarda muhim bo'lib, shaxsiy ma'lumotlarning boshqa foydalanuvchilarga oshkor bo'lishining oldini olishga xizmat qiladi.

Shuningdek, brauzerlar orqali ishlatiladigan veb-ilovalar (web applications) bugungi kunda an'anaviy dasturlarga muqobil sifatida keng qo'llanilmoqda, chunki ular qo'shimcha o'rnatishni talab qilmasdan to'g'ridan-to'g'ri brauzer orqali ishlaydi. Bu esa foydalanuvchilarga qurilma xotirasini tejash, dasturlarni tezkor ishga tushirish va yangilanishlarni avtomatik tarzda olish imkoniyatini beradi.

Brauzerlarning rivojlanishida ochiq kodli texnologiyalarning o'rni ham katta bo'lib, ko'plab mashhur brauzerlar aynan ochiq platformalar asosida yaratilgan va muntazam ravishda takomillashtirib boriladi. Bu jarayon dasturchilar hamjamiyatining faol ishtiroki bilan amalga oshiriladi va natijada yanada barqaror, xavfsiz hamda innovatsion dasturiy mahsulotlar yaratilishiga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, brauzer dasturlarni to'g'ri o'rnatish va muntazam yangilab borish zamonaviy axborot makonida samarali va xavfsiz faoliyat yuritishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi, chunki aynan shu jarayon orqali foydalanuvchi internet resurslaridan to'liq va uzluksiz foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Brauzerlarning texnik imkoniyatlari, tezkorligi va himoya darajasi ularning qanchalik yangilangan va to'g'ri sozlanganiga bevosita bog'liq bo'lib, bu esa foydalanuvchi tajribasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, zamonaviy brauzerlar nafaqat oddiy veb-sahifalarni ko'rish vositasi, balki ko'plab funksiyalarni o'zida mujassam etgan universal platforma sifatida namoyon bo'lmoqda, bu esa ularning ahamiyatini yanada oshiradi. Shu bois foydalanuvchilar brauzer tanlash, uni o'rnatish, sozlash va yangilash jarayonlariga mas'uliyat bilan yondashishlari zarur, chunki bu nafaqat qulaylik, balki shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda ham muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqodirov A.A., Axborot texnologiyalari, O'qituvchi nashriyoti, Toshkent, 2020, 256 b.
2. Sodiqov T.Q., Kompyuter savodxonligi asoslari, Fan nashriyoti, Toshkent, 2019, 198 b.
3. Yo'ldoshev J.M., Internet va undan foydalanish asoslari, Tafakkur nashriyoti, Toshkent, 2021, 224 b.
4. Xolmatov B.R., Axborot xavfsizligi asoslari, Innovatsiya nashriyoti, Toshkent, 2022, 210 b.

Date: 25th March-2026

5. Karimov N.S., Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, Iqtisodiyot nashriyoti, Toshkent, 2020, 240 b.
6. Rasulov Sh.D., Kompyuter tarmoqlari va internet texnologiyalari, Fan va texnologiya nashriyoti, Toshkent, 2021, 230 b.
7. O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi, Raqamli texnologiyalar asoslari, Toshkent, 2022, 180 b.
8. Tursunov D.A., Dasturiy ta’minot va uning turlari, Yangi asr avlodi nashriyoti, Toshkent, 2018, 176 b.
9. Axmedov K.L., Axborot tizimlari va texnologiyalari, Barkamol fayz media nashriyoti, Toshkent, 2021, 260 b.
10. Islomov F.U., Kompyuterda ishlash ko‘nikmalari, Tafakkur nashriyoti, Toshkent, 2019, 190 b.

